

שיחת התג

שבועות

חב"ד
כל הלב לכל אחד

צעירי אגודת חב"ד

עניינינו של יום

חג השבועות הוא בראש ובראשונה "זמן מתן תורתנו", אך ביום הזה מציינים גם את הסתלקותם לשמי-רום של שני מאורות גדולים: דוד המלך, נעים זמירות ישראל, אשר "מת בעצרת" (ירושלמי, חגיגה, ב, ג); ודורות לאחר מכן, בחג השבועות שנת תק"כ, עלתה בסערה השמימה נשמת מורנו הבעל שם טוב הקדוש, מייסד תנועת החסידות. ובלשון קינתו של האדמו"ר הזקן בעל התניא: "ביום הרביעי בשבוע - יום הסתלקות הבעש"ט - ניטלו המאורות".

הרבי מליובאוויטש הסביר (תורת מנחם-התועדויות, תשמ"ב, ג, עמ' 1563) כי קיים קשר ישיר בין האירועים הללו למתן תורה והם רצף חוליות באותה שרשרת: בעת מתן תורה הוסרה המחיצה בין העולמות העליונים לעולם הזה והתורה האלוקית ניתנה לבשר ודם כאן למטה. דוד המלך פתח שלב נוסף: הוא ייסד את מלכות ישראל, וכך תורת ה' חלחלה עד לחיי החולין של היהודי והכפיפה אותם להוראותיה.

הבעל שם טוב הביא לשיא חדש את החיבור בין התורה והעולם: ראשית, הוא לימד תורה לתלמידיו ושנית, הבעש"ט עסק בענייני ניסים ומופתים (כמו הביטוי הידוע: 'א' בעל-שם' סקע מעשה' = סיפור בעש"ט) שהפגינו כיצד עולם המעשה היום-יומי בטל וכפוף לרצון האלוקים.

להישאר רעב

כאשר הגאון רבי בונם מזיכלין הגיע אל רבי מנחם-מענדל מקוצק, נסחף מיד לתוך עבודת ה' הנלהבת של החסידים, והזניח מעט את התמדתו בתורה. ראה אותו הרבי ופנה אליו בשאלה: "נהוג לכנות את הלמדן כמי שמילא את כרסו בש"ס ובפוסקים. מדוע אומרים 'כרסו' ולא 'ראשו'?"

שתק רבי בונם. השיב הרבי מקוצק: "כשם שהכרס מתמלאת מדי יום ומיד מתחדש רעבונו, כך הלמדן צריך להיות רעב בכל יום מחדש ללימוד התורה. אלו שהתמדתם פגה - אין מקומם אצלי..."

ללמוד כדי להתאחד עם ה'

אנשים לומדים רפואה כדי להיות רופאים, משפטים כדי להיות עורכי דין, אבל יהודים לומדים תורה כדי להכיל בקרבם את הבורא

אדם זר שייכנס לבית מדרש, יעמוד משתומם מול מראה עיניו. זאת תופעה יחידה במינה, שאין לה אח ורע בעולם כולו. אנשים הוגים בתורה יומם ולילה, ומוסיפים ללומדה כל ימי חייהם. הם אינם מסתפקים בלימוד זמני כדי להשיג מקצוע, אלא לומדים כדי ללמוד. שוקדים כדי למלא את מוחם בחכמת התורה.

בעולם הרחב, לימודים הם כלי להכשיר את התלמיד לחיים. כששואלים הורים מה יוצא לילדיהם משתיים-עשרה שנות הלימוד בבית-הספר, תשובתם היא: "הם רוכשים כלים לחיות בעולם ולשגשג בו". אולם לימוד התורה שונה לחלוטין: חלקן הגדול לא נועד לרכישת ידע הלכתי, תחומים נרחבים בתורה עוסקים בהלכות תיאורטיות שאולי לא התרחשו מעולם וגם לא יקרו בעתיד. תלמידי ישיבה מעמיקים בסוגיית "שור שנגח את הפרה" או "המחליף פרה בחמור", דינים שאינם שייכים בהכרח למציאות החיים המודרנית, אך שוקדים על תלמודם באהבה.

חשיבות הלימוד כה גדולה, עד שנקבע בהלכה כי אדם הלומד תורה באופן של "תורתו אומנותו" פטור אפילו מתפילה. שכן לימוד התורה נושא חשיבות בפני עצמה, שהיא למעלה מכל המצוות.

לשמוע את הבורא

לימוד תורה הוא רגע שבו יהודי מכיל בתוכו חכמה אלוקית. באהבתו הגדולה לבני ישראל, צמצם ה' את חכמתו לתוך דינים ומושגים מעולמנו החומרי, כדי שגם אנשים מוגבלים כערכנו, יוכלו לתפוס את מחשבתו ורצונו. זאת שפה גשמית הטומנת

בחובה אור אלוקי נשגב. מדובר על לא-יפחות מנס. אילו היינו פוגשים אדם גדול, כמו הרמב"ם למשל, ומבקשים לשמוע ממנו שיעור תורה, סביר כי היינו מתקשים לעמוד על עומק חכמתו. ואילו לימוד התורה הוא פלא החוצה את הגבולות האנושיים, ומאפשר לשמוע שיעור מהקב"ה בכבודו ובעצמו כביכול. להזין את מוחנו בחכמת הבורא.

זו סיבת השמחה בחג מתן תורתנו. אנו מברכים את ה' על שהניח את צבא השמים בצד, וירד על הר סיני, אלינו. אנו מודים על האירוע הנפלא שיצר חיבור בין האין-סוף ובין הסופי והמוגבל, על הזכות שניתנה לנו לזנוח את טרדות היום-יום ולהמריא אל מציאות אלוקית טהורה שאין בה תחרות, שקר ומשווא פנים. לטעום מחיי הנצח החזקים מכל ושורדים את פגעי הזמן.

לא בשמים היא!

כיום, קל מאוד למלא את הציווי: "ודיברת בם, בשבתך בבייתך, ובלכתך בדרך". כל אדם, בכל רמה תורנית בה הוא נמצא, יכול למצוא שיעור תורה הקרוב לליבו: בהלכה, בגמרא, בנסתר ובחסידות. שלל הוצאות לאור תורניות, בספרות ובכלים טכנולוגיים, הופכים את התורה להיות זמינה מאי-פעם ומאפשרים לנצל כל נסיעה במכונית או המתנה בתור, ללימוד התורה.

כל מה שצריך הוא רצון טוב ורצינות. חג מתן תורתנו הוא בדיוק הזמן המתאים להתחיל התחלות חדשות בלימוד התורה וכאילו של חסידים: "לקבל את התורה בשמחה ובפנימיות!"

כ"ק אדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש זי"ע היה נוהג לברך לפני חג השבועות: "שנוכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות"

האם מקיימים מצוות ידיעת התורה בלימוד הרמב"ם?

להלכות כלל, ועשאו להורות מתוכו לבדו, כמו שכתב בהקדמתו שם: שלא יצטרך אדם לחיבור אחר בעולם" (קונטרס אחרון ריש פ"ב שם), אולם רבנו הזקן פוסק כמו רש"י (ברכות מז, ב ד"ה שלא שימש, סוטה כב, א ד"ה שלא שימש) והרא"ש (תשובה כלל לא סימן ט) החולקים על הרמב"ם, וסוברים כי מי שלמד משנה בלבד הוא בגדר "עם הארץ" ובגדר "רשע ערום", משום שהוא מטעה את הבריות שחושבים שהוא יודע טעמי ההלכות וסומכים על פסק ההלכה שלו.

מהי, אפוא, תכלית הלימוד במשנה וברמב"ם? ומדוע לימוד קצר כזה קודם ללימוד מעמיק בתלמוד ובראשונים המבארים את טעמי ההלכה, כמו הרא"ש והבית יוסף?

קיום בלב

רבנו רומז בכך לחלק חשוב בחובת תרי"ג המצוות: חובת קיום התרי"ג, כוללת שני פרטים: א. קיום תרי"ג המצוות במעשה בפועל. ב. שמירת תרי"ג המצוות בלב, דהיינו ידיעת דיני המצווה. כך כותב הסמ"ג (הקדמה

למצוות עשה שלו): "המצוות אשר צווה אדון העולם, יש לידע יסודותיהם אע"פ שאינן צריכים עתה, כי על כל המצוות נצטוונו ולמדתם אותם... ונאמר ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם, הא למדת שהשמירה והעשייה שני דברים הם, כי אין שמירה אלא בלב". למדנו, כי כשם שחייב האדם לקיים כל המצוות בפועל, הוא חייב לקיימן בלבו בידיעת ההלכותיהן.

עניין זה מודגש בדברי רבנו (הלכות תלמוד תורה פ"א ס"ד) בשם "חכמי האמת" (האריז"ל): "כל נפש מישראל צריכה לבא בגלגולים רבים עד שתקיים כל התרי"ג מצוות במעשה דבור ומחשבה, ודיבור ומחשבה הוא לימוד ההלכותיהן, על דרך שאמרו חכמים על פסוק זאת תורת החטאת וגו', שכל העוסק בתורת חטאת כאילו [הקריב חטאת]."

וכיון שמדובר באדם שזמנו מוגבל, מוטב להקדים וללמוד כל דיני התרי"ג מצוות במשנה וברמב"ם, וכך לקיים את חובת קיום כל התרי"ג בדיבור ובמחשבה. ברם, אם יבחר בלימוד התלמוד, הרא"ש והבית יוסף, לא יגיע לעולם לידי קיום כל התרי"ג מצוות ממש, משום שהתלמוד והרא"ש אינם עוסקים בכל תרי"ג המצוות.

ומה שכתב רבנו כי מי שלומד הלכות בלבד נקרא "בור", כוונתו למי שלומד על מנת "להורות הלכה למעשה לעצמו ולאחרים" ואי אפשר להורות הלכה מידיעת ההלכה בלבד. אמנם, תכלית הלימוד המדובר כאן אינו לשם הוראת הלכה, אלא כדי לזכות לקיים בעצמו את מצוות "ועשיתם אותם" בדיבור ובמחשבה - ולכך די בלימוד ההלכות קצר (על פי ליקוטי שיחות לר"מ ואל"ך).

אדם... שאינו יכול ללמוד דברי תורה הרבה מאד, צריך שיהיה כל לימודו בלימוד המביא לידי מעשה, שהן הלכות הצריכות לכל אדם לידע אותן לקיים המצות כהלכתן.

ואם יוכל לקבוע לו שעה גדולה ללימוד אחר... חייב להוסיף ללמוד בשעה זו הלכות אחרות שהן פירוש התרי"ג מצוות, אף מצוות שאינן נוהגות כמו קדשים וכיוצא בהן... ואף שאין שעה זו מספקת ללמוד הלכות אלו מהתלמוד... עכ"פ ילמד אותן מתוך המשניות עם פירושיהן ויחזור עליהן כראוי... ועל כן נכון הדבר... ללמוד הלכות כל הקרבנות בשלמות וכל העבודות שבמקדש והלכות המקדש וכל כליו כמבואר באר היטב בחיבור הרמב"ם ז"ל

(הלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן, בעל התניא והשולחן ערוך פ"ב ט"א).

אדם שאין דעתו יפה ללמוד כל התורה כולה, פוסק רבנו הזקן ש"עליו ללמוד [תחילה] הלכות הצריכות לכל אדם לידע אותם", ואם יש לו שעה גדולה נוספת ללימוד התורה, ילמד את פירוש תרי"ג המצוות מתוך ששה סדרי המשנה ומשנה תורה לרמב"ם - שהוא חיבור מקיף על כל התורה כולה.

הלכה זו תמוהה: מה תכלית הלימוד במשנה וברמב"ם? הרי רבנו הזקן עצמו כותב בתחילת הפרק שם שמצוות "ידיעת התורה" מחייבת ללמוד ולהבין היטב הלכות "עם טעמי ההלכות" מתוך "התלמוד הבבלי והירושלמי המבאר את טעמי ההלכות", וכן מ"ספרי הפוסקים הראשונים המבארים טעמי ההלכות כמו הרא"ש ובית יוסף". ואילו הלומד הלכות קצרות בלבד כמו שהן במשנה וברמב"ם, "אינו מבין גופי ההלכות לאשורן על בוריין ונקרא בור, ולכן יש אוסרים להורות אפילו לעצמו מתוך הלכות פסוקות בלי טעמים".

נכון, הרמב"ם עצמו סובר כי אפשר ללמוד הלכות מעשיות ולפסוק מהן הלכה לעצמו ולאחרים, ולכן "חיבר ספר משנה תורה בלי נתינת טעמים

טועמיה

הגוף והרימון

אמר רבי אליעזר: תלמידי חכמים, אין אור [אש] של גיהנום שולטת בהן... [משום] שכל גופן אש... אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנום שולטת בפושעי ישראל... [משום] שמלאים מצוות כרימון.

הדברים מעלים שתי שאלות: א. מדוע "פושעי ישראל" שחטאו וראויים לאש גיהנום, נקראים "פושעי ישראל", ואילו תלמיד חכם שחטא וראוי לאש גיהנום, מכונה בגמרא "תלמיד חכם"? ב. מדוע תלמיד חכם הוא בבחינת "גופו אש", ואילו "פושעי ישראל" הם בבחינת "מלאים מצוות כרימון"?

לימוד התורה נושא מעלה מיוחדת על פני קיום המצוות: הלימוד חודר בשכל האדם והופך להיות חלק ממהותו. כאשר אדם לומד רעיון של תורה, הרעיון הרוחני מתאחד לגמרי עם שכלו ומשפיע על אישיותו עד שמשנה את הנהגתו בפועל. וכלשון רבנו בספר התניא (פרק ה): "כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה, כהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים, הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקב"ה... והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו... להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה". קיום המצוות, לעומת זאת, מתרחש מבחוץ, על גבי איברי הגוף ולא חודר בתוכם ממש. לכן המצווה יוצרת רק השפעה מקיפה על האדם ולא מתאחדת לגמרי עם אישיותו.

משכך, לומד התורה הוא תמיד בבחינת "תלמיד חכם", מפני שהלימוד השפיע בהכרח על חכמתו עצמה. לכן הוא גם מוגדר "גופו אש", כי עצם מהותו התעלתה במדרגתה. אולם אדם שרק קיים מצוות, הרי המצוות הן דבר נוסף על מציאותו, ולכן כאשר הוא חוטא, חלילה, הוא בבחינת "פושעי ישראל". יתרה מכך: הקשר שלו עם המצוות דומה לגרעיני רימון - שאינם מחוברים עם קליפת הרימון וניתן להפרידם ממנה (על

פי ליקוטי שיחות טז/434 ואילך).

המות שנפתח

האברך. במשך שלושה שבועות ישב עמו האברך לילות כימים, מסביר את המאמרים במיטב כישרונו. החסיד עשה מאמצים עליונים להבין את הדברים - אך ללא הועיל. הדברים גבוהים ממנו, למעלה מהשגתו.

בלב נשבר נאלץ ר' יקותיאל לשחרר את האברך, ונותר שבור ומדוכדך. דמעות רבות שפך, קרא מזמורי תהילים וצם ימים שלמים בתחינה לה' שיפתח את מוחו להבין ולקלוט.

לבסוף החליט לנסוע לרבי, לליובאוויטש, לבקש את ברכתו. עם הגיעו לבית המדרש של הרבי, נגלה לעיניו עולם

חדש. עשרות רבות של חסידים יושבים בצוותא ושוקדים שעות ארוכות על לימוד חסידות. תופעה זו, של לימוד חסידות בעיון גדול כליכך, לא הייתה מוכרת לו.

בליל־שבת השמייע הרבי מאמר חסידות. ר' יקותיאל היה מאושר לגלות כי הוא שומע ומבין. הוא אף הצליח לחזור על חלקו בעל־פה. אולם למחרת היום אמר הרבי מאמר נוסף, עמוק יותר, שהיווה הסבר וביאור למאמר של אמש. מאמר זה לא הצליח ר' יקותיאל להבין. אך כשהביט סביבו נוכח, כי האברכים הצעירים הבינו גם את מאמר הביאור, והם מתפלפלים בו מתוך הבנה רבה.

כל הלילה בכה ר' יקותיאל מעומק־לבו, ואת יום המחרת קבע לתענית, כשהוא קורא ברגש פרקי תהילים. ביום שני נכנס אל הרבי ל'יחידות' ושפך את מר־לבו.

"אין דבר העומד בפני הרצון", ענה הרבי, "כאשר רוצים באמת - גם החושים מתרחבים". כששמע ר' יקותיאל שהדבר תלוי רק ברצונו, היה ברור לו שישגיג את מבוקשו. "אני נשאר כאן", הודיע לבני משפחתו.

ארבעה חודשים נמשכה שהותו בחצר הרבי. בזמן זה גייס את כל כוחות גופו ונפשו. הוא הרגיל את עצמו להתרכז בנושא אחד שעות ארוכות, וחזר עליו שוב ושוב, עשרות פעמים. האברכים הצעירים סייעו בידו, אך בעיקר הרבה להתבודד שעות ארוכות במרתף בית־הכנסת או בעליית־הגג, ולהתבונן בדברים.

בחלוף תקופה זו העיד ר' יקותיאל על עצמו שנעשה בריה חדשה. מוחו נפתח, והוא חש שנעשה כלי מתאים לקבל גם דברי חסידות עמוקים ולהבינם. הוא שב לביתו אדם חדש לחלוטין.

ברבות הימים, נעשה ר' יקותיאל ליעפלער אחד מגדולי המבנים בתורת החסידות. את ספרו המעמיק ביותר של אדמו"ר האמצעי, 'אמרי בינה', חיבר הרבי במיוחד עבורו. מצויד בברכתו של רבנו הזקן לאריכות ימים, חי ר' יקותיאל כמאה שנה, ואף היה מחסידי הרבי ה'צמח־צדק' ורבו רבי שמואל (המהר"ש). ה'צמח־צדק' אמר עליו: "ר' יקותיאל הוא דוגמה חיה לדברי חז"ל: 'געת ומצאת - תאמין'!".

איש חסיד היה ר' יקותיאל מהעיר ליעפלי שברוסיה הלבנה. עובד ה' אמיתי, ירא ושלם בכל לבו ונפשו, ועם זאת בעל כישרונות מוגבלים למדי. ידיעותיו בתורה בכלל ובתורת החסידות בפרט - היו מועטות. כחמש־עשרה שנה, נמנה על חסידיו של רבי שניאור־זלמן מליאדי, מייסד חסידות חב"ד. במהלכן נהג לבקר בחצר הרבי מדי שנה בשנה, והקפיד להקשיב לדברי החסידות שהשמיע הרבי, מהם שמע וקלט כפי יכולתו.

חלפו הימים, אדמו"ר הזקן נסתלק ואת מקומו תפס בנו,

רבי דובער, המכונה 'אדמו"ר האמצעי'. הוא העתיק את מרכז החסידות לעיירה ליובאוויטש, והנהיג סדרים חדשים בלימוד תורת החסידות, תוך שימת דגש על העמקה והתייגעות בהבנתה.

ר' יקותיאל נותר קשור בנפשו לאדמו"ר הזקן, ולא בנקל היה מסוגל להתקשר לבנו ולבוא לליובאוויטש. יום אחד הגיע ליעפלי אברך צעיר, שעשה את דרכו בחזרה מליובאוויטש, מלא וגדוש בדברי חסידות ששמע מהרבי. הלה התעכב בעיר כשבוע ימים, ומדי יום חזר באוזני החסידים המקומיים מאמרי חסידות מהרבי.

האברך הצעיר ניחן בהבנה מעמיקה ובכישרון דיבור מעולה. הדברים קלחו מפיו כשהם חיים ומאירים, ועשו רושם עצום על השומעים. בימי שהותו בעיר היו הכול מפלפלים בדברי החסידות, חוזרים ומתדיינים, שואלים ועונים.

גם ר' יקותיאל הקשיב. לא החמיץ שום הזדמנות לשמוע מאמר חסידות. שומע את המאמר, מבין שאלו עניינים עמוקים ומופלאים מאוד - אך אינו מצליח להבין; הרעיונות פשוט אינם נקלטים במוחו.

הדבר חרה לו מאוד. כבר חסיד ותיק היה, בשנת הארבעים לחייו, והנה מופיע אברך צעיר, אפרוח ממש, המשמיע מאמרי חסידות בלשון קולחת, כולו 'חי' את הדברים - והוא, יקותיאל, אינו קולט מאומה.

מיום הלכה רוחו ונדכאה. ככל שהוסיף לשמוע את חזרת המאמרים מבלי שיוכל להבינם, התעצם כאב לבו. אחרי כל לימוד כזה הסתגר בחדרו כשהוא בוכה מעומק־לבו, ומכנה את עצמו בשמות־גנאי על מוחו האטום. "בול עץ!", קרא לעצמו, "בור ועם־הארץ, חסר דעת ובינה".

בלבו ניצת רצון עז להבין את מאמרי החסידות. למדן לא היה, אבל עקשן גדול היה גם היה. הוא לא ויתר. האברך כבר עמד להמשיך בדרכו, אך ר' יקותיאל קרא לו וביקש: "הישאר כאן עוד כמה ימים ולמד עמי את המאמרים. אפצה אותך תמורת העיכוב".

ניאות האברך והשתכן בביתו של ר' יקותיאל, שמצדו הטיל את ניהול העסק על בני־ביתו והתפנה כליכולו ללימוד עם

עיקר וטפל

מעשה באיש עסקים שהקדיש חלק ניכר מזמנו ללימוד תורה. במשך הזמן גברו הדרישות מצד העסק והוא שקל לחדול מן הלימוד ולהקדיש את כל עתותיו לעסקיו.

בטרם עשה זאת, ביקש להתייעץ עם הרבי מליובאוויטש, ונענה כך: "הגע עצמך: אלפי שנים הייתה נשמתך, שהיא עיקרו של היהודי, צרורה בעולמות העליונים ועוסקת בתורה. אחרי גמר החיים בעולם הזה, תשוב הנשמה לעסוק בתורה ולהתעמק בחכמתה, שהיא אין קץ, לנצח נצחים. בינתיים, במשך כמה עשרות שנים, זימן לך הקב"ה עסק של מסחר. האפשר להביט על העסק הגשמי כעל העסק העיקרי ועל לימוד התורה כעניין נוסף?!"

תורת מורנו הבעל שם טוב

כתבי תלמידים

הבעל שם טוב לא השאיר אחריו חידושי תורה בכתב יד ובדפוס. כל מה שיש בידינו מתורתו, נכתב בידי תלמידיו והודפס לאחר פטירתו. המלקט הראשון של תורות הבעש"ט הוא תלמידו המובהק הרב יעקב יוסף מפולנאה, ששייך בתוך ספריו 'תולדות יעקב יוסף' ו'צפנת פענח' מאות רבות מאמרותיו של רבו. הספר נדפס לראשונה בשנת תק"מ, עשרים שנה אחרי הסתלקות הבעש"ט.

ספר נוסף שנכתב בידי אדם שזכה לשמוע את הבעש"ט בעצמו, הוא "דגל מחנה אפרים". הספר נכתב בידי נכד הבעש"ט, רבי משה חיים אפרים מסדליקוב, שהיה בנה של בת הבעש"ט, מרת אדל, והוא משלב הן תורות של הבעש"ט והן דברי דרשנות שלו עצמו.

לקט ראשון המוקדש כולו למאמרי הבעש"ט, הוא "צוואת הריב"ש" - רבי ישראל בעל שם"ש, שנדפס בשנת תקנ"ד, כשלושים שנה אחרי הסתלקות הבעש"ט. לקט חשוב ומרכזי לתורת הבעש"ט הוא הספר "כתר שם טוב", שנכתב על ידי רבי אהרן הכהן והודפס לראשונה בשנת תרנ"ד. אוסף נוסף של אמרות המיוחסות לבעש"ט הודפס בשנת תרח"צ בעיר לודז', והוא מכונה בשם "בעל שם טוב על התורה". הספר מסודר על סדר פרשיות התורה, ולדברי המחבר, הוא אסף את האמרות מתוך מאתיים ועשרה ספרים שהביאו מדברי מחולל שיטת החסידות.

ספר "כתר שם טוב"

דחה אותה. המגיד הסביר שוב, אך הבעש"ט שלל שוב את דבריו והעניק הסבר טמיר ומעמיק, עד שהבית התמלא אורה והיו יכולים לראות בחוש את המלאכים והשמות הקדושים שדוברו שם.

חבורת הלמדנים הגאונים בעיר מוהילוב שברוסיה הלכנה, לא ידעה את נפשה מרוב התפעלות. זה עתה סיימו לשמוע שיעור תורני מעמיק בסוגיית "פלגא נזקא ממונא" במסכת בבא קמא, שנמשך שלוש וחצי שעות רצופות. מוסר השיעור, רבי שניאור זלמן מליאדי, מי שלימים יתפרסם כ'בעל התניא והשולחן ערוך', הדגיש כי הרעיונות העמוקים שהשמיע אינם פרי יצירתו, אלא שמע אותם מרבו, המגיד ממעזריטש והמגיד עצמו שמע אותם מפי מורו, הבעל שם טוב הקדוש.

הבעש"ט, שיום הסתלקותו חל בחג השבועות, עסק בעיקר בלימוד התורה החדשה שהנחיל, תורת החסידות, אך תלמידיו זכו לשמוע ממנו חידושים עמוקים בשתי התורות: הן בתורת הנסתר והן בתורה הנגלית. גדול תלמידיו, המגיד ממעזריטש, שהתפרסם כגאון ובקי עצום, התבטא כי "קטנו עבה ממותני". כלומר, אצבעו הקטנה של הבעש"ט עבה יותר ממותניו של המגיד וידעתו בתורה הנגלית.

לצד גאונותו בתורה הנגלית, גילה הבעש"ט בעיקר רזים דאורייתא בתורת הנסתר. המגיד ממעזריטש, שלא גדל בצעירותו בסביבה חסידית, סיפר על הדרך בה חל מפנה בחייו ונפשו דבקה בדמותו של הבעש"ט. כאשר הגיע המגיד אל הבעש"ט, הראה לו הצדיק קטע בספר הקבלה "עץ חיים" וביקש לשמוע הסבר. המגיד אמר את דעתו, אך הבעש"ט

שו"ת תורה

מדוע לומדים תורה בקול ובניגון?

בהלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן (ביב) נפסק: "כל אדם צריך להיזהר להוציא בשפתיו ולהשמיע לאוזניו כל מה שלומד, בין במקרא, משנה ותלמוד, אלא אם כן בשעת עיון להבין דבר מתוך דבר". יתרה מזו: "כל המשמיע קולו בשעת תלמודו - תלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש - במהרה הוא שוכח, שנאמר: 'ערוכה בכל ושמורה' - אם ערוכה בכל רמ"ח איברים שלך - משתמרת, ואם לאו - אינה משתמרת".

בעלי התוספות כתבו (מגילה לב, ד"ה השונה), שבימי חז"ל היו רגילים לשנן משנה בזמרה כדי להקל את זכירתה בעלפה. השל"ה כתב (מסכת שבועות סד"ה הרחקת לימוד פילוסופיא): "שיהיה הלימוד בשיר, בין במקרא בין במשנה, ולזה תמצא ספרי המשנה הקדומים כתובים עם הניקוד והטעמים". ואכן גינו חז"ל (מגילה שם) את "כל הקורא (מקרא) בלא נעימה, ושונה (משנה) בלא זמרה".

האם חובה ללמוד תורה בכל רגע פנוי?

מצוות תלמוד תורה כוללת לא רק את "בלכתך בדרך", אלא כל רגע שבו יכול האדם לעסוק בתורה. חז"ל (סנהדרין צט, א) פירשו את הפסוק "כי דבר ה' בְּפִיךָ" (במדבר טו, לא) ביחס ל"כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק".

לאור זאת, רבים מצטיידים בספר על-מנת לעיין בהם בזמנם הפנוי. אך כדי לנצל את הזמן טוב יותר, ראוי להכין מראש דברי תורה בזיכרון ולחזור אותם בכל עת. לא תמיד קל להתרכז בקריאה כשנמצאים בחוץ, ובזמנים כאלה רצוי לשנן בעל פה דברי תורה בלשונם המקורית (ליקוטי תורה פרשת קדושים).

שינון דברי התורה בעל-פה, מועיל לא רק לזיכור הנפש, ולהפיכת האדם ל'ספר תורה' מהלך, אלא גם לטיהור אוויר העולם. כאשר מאירים את האוויר שמחוץ לבית המדרש באור התורה, הדבר יקר מאוד בעיני ה', בפרט במקומות שבהם גדולה המולת העולם הזה (לוח היום יום, כא כסלו).

האם חובה ללמוד נושאים בתורה שאינם נוגעים לימינו?

מצוות ידיעת התורה כוללת את כל חלקי התורה בכתב ובעל פה, היינו כל ספרי התנ"ך והלכות תרי"ג מצוות שבתורה וטעמיהן בקצרה, וכל דרשות חז"ל על הפסוקים, שהן האגדות.

למעשה, מאחר וכיום, כל התורה שבעל פה כתובה לפנינו, אין מלמדים בתלמודי תורה ובישיבות את כל התורה שבעל פה, אלא מסכתות נבחרות, כדי להרגיל את התלמיד לחשיבה תורנית עד שיוכל ללמוד בעצמו את סוגיות התלמוד, גם את הקשות והמסובכות שבהן, ולהסיק הלכה למעשה מתוך עיון במקורות (הלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן א, ד; ב, ט).

הפצת העלון מוקדשת לעילוי נשמת **רבי משה חגאני ז"ל בן רבי שלום** אוהב ישראל, מקושר בכל לבו לרבי מליובאוויטש נפטר בכג בתמוז תשס"ו הוקדש על ידי בני המשפחה